

OBSAH

Předmluva k druhému vydání	9
Předmluva	11
 I. ČÁST — Motivační dispozice a motivační procesy	
1 Motivace v psychologii	15
1.1 Úvod do motivační problematiky	15
1.1.1 Vnější a vnitřní zdroje motivace lidského chování	16
1.2 Motivace ve výchovně vzdělávacím procesu	24
1.2.1 Motivace učební činnosti žáků	25
1.2.2 Formování motivace učební činnosti žáků	27
2 Potřeby poznávání	29
2.1 Vznik a vývoj poznávacích potřeb	30
2.1.1 Základní charakteristiky poznávacích potřeb člověka	31
2.2 Potřeby poznávání z pedagogickopsychologického hlediska	33
2.2.1 Potřeby receptivní a potřeba řešení problémů	33
2.2.2 Potřeby poznávání a obsah poznávání	36
2.3 Diagnostika poznávacích potřeb a zájmů	36
3 Sociální potřeby	38
3.1 Potřeba pozitivních vztahů (potřeba afiliace) a obava z odmítnutí	40
3.1.1 Vývoj potřeby pozitivních vztahů a obavy z odmítnutí	41
3.1.2 Úroveň potřeby pozitivních vztahů a obavy z odmítnutí ve vztahu k výkonu	42
3.1.3 Úroveň potřeby pozitivních vztahů a obavy z odmítnutí ve vztahu k sociálnímu chování	43
3.2 Potřeba vlivu	44
3.2.1 Potřeba vlivu ve vztahu k sociálnímu chování	45
3.2.2 Pedagogickopsychologické charakteristiky žáků s dominujícími sociálními potřebami	48

3.3	Psychologická diagnostika sociálních potřeb	50
3.3.1	Projekční metody měření potřeby afiliace	50
3.3.2	Dotazníkové metody měření potřeby afiliace	51
3.3.3	Projekční metody měření potřeby vlivu	53
3.3.4	Dotazníkové metody měření potřeby vlivu	54
4	Výkonové potřeby	55
4.1	Vznik a vývoj výkonových potřeb	57
4.1.1	Dynamika výkonové motivace	58
4.1.2	Aspirační úroveň jako odraz výkonové motivace	60
4.2	Model motivace výkonového chování	61
4.3	Výkonová motivace ve škole	63
4.3.1	Utváření výkonových potřeb ve škole	64
4.4	Psychologická diagnostika výkonových potřeb	67
4.4.1	Projekční metody měření výkonové motivace	67
4.4.2	Dotazníkové metody měření výkonové motivace	69
5	Perspektivní orientace	74
5.1	Perspektivní orientace ve vybraných pedagogických a psychologických teoretických přístupech	77
5.1.1	Podmínky vývoje perspektivní orientace	79
5.1.2	Teoretické problémy perspektivní orientace	81
5.2	Perspektivní orientace a škola	84
5.2.1	Možnosti zjišťování a rozvíjení perspektivní orientace ve vyučování	86
5.3	Psychologická diagnostika perspektivní orientace	92
6	Kognitivní motivační procesy	95
6.1	Zákonitosti procesu připisování příčin	98
6.1.1	Východiska procesu připisování příčin chování druhých	98
6.1.2	Nejtypičtější chyby atribučního procesu	101
6.1.3	Kauzální atribuce a výkon	103
6.2	Kauzální atribuce a motivace školního výkonu	105
6.2.1	Prožitek úspěchu a neúspěchu v závislosti na výši výkonu	105
6.2.2	Motivační působení předchozího úspěšného a neúspěšného výkonu na další výkonové chování	109
6.3	Motivace a vůle	114

II. ČÁST — Otázky motivování žáků ve škole

7	Interakce učitel — žák jako zdroj motivace žákova chování	121
7.1	Utváření obrazu učitele o dítěti jako o žákovi	122
7.1.1	Utváření obrazu učitele o osobnosti žáka	123

7.1.2	Utváření obrazu učitele o výkonových charakteristikách žáka	125
7.1.3	Učitelovy kauzální atribuce žákovu výkonu ve vztahu k očekávání jeho dalšího výkonu	127
7.2	Učitelovo očekávání jako motivační činitel žákovu výkonu	127
7.2.1	Mechanismus vyplňování učitelova očekávání	128
7.2.2	Učitelovo chování k žákovi jako odraz očekávání žákovu dalšího výkonu	129
8	Motivování žáků ve vyučování aktualizací vybraných potřeb	132
8.1	Navozování vnitřní motivace učební činnosti žáků aktualizací jejich poznávacích potřeb	134
8.1.1	Problémové vyučování jako koncepce aktualizující poznávací potřeby žáků	135
8.2	Aktualizace sociálních potřeb jako prostředek motivování žáků k učebním činnostem	137
8.2.1	Vliv učitele na vytváření motivačního klimatu ve třídě	138
8.2.2	Možnosti zjišťování motivačního klimatu ve třídě	140
8.3	Uplatnění výkonové motivace při vyučování	141
8.3.1	Možnosti změny sociální vztahové normy učitele na normu individuální	144
9	Motivační působení odměn a trestů	147
9.1	Vliv odměn a trestů na chování	149
9.1.1	Odměny	150
9.1.2	Tresty	150
9.2	Pochvala a pokárání ve vztahu ke školnímu výkonu	153
9.3	Negativní účinky odměn a trestů	155
9.3.1	Negativní účinky odměn	155
9.3.2	Negativní účinky trestů	156
10	Motivační vlivy převážně snižující žákův školní výkon	158
10.1	Nuda ve škole	160
10.2	Strach ve škole	161
10.2.1	Strach a školní prospěch	165
10.2.2	Strategie překonávání strachu	167
10.2.3	Psychologická diagnostika strachu	169

III. ČÁST — Motivační výcvik

11	Formování motivace — výcvikové výkonově motivační programy	173
----	--	-----

11.1	Programy vycházející z pojetí výkonových potřeb jako emotivních asociačních sítí	174
11.1.1	Stručná charakteristika tréninkového programu v průmyslu	176
11.1.2	Aplikace výkonově motivačních tréninků ve školství	178
11.2	Výkonově motivační trénink založený na změně autoatribucí	179
11.2.1	Psychologická diagnostika dětí z hlediska koncepce „Původce — Pěšák“	181
11.3	Programy vycházející z pojetí výkonové motivace jako sebehodnotícího systému	182
11.3.1	Výkonově motivační programy realizované mimo vyučovací proces	183
11.3.2	Programy motivační podpory integrované do vyučování tělesné výchovy	184
11.4	Výkonově motivační trénink jako změna výkonového zaměření (ustanovky)	189
11.5	Snaha o komplexní přístup k rozvoji výkonové motivace žáků u nás	191
11.5.1	Program vycházející z pojetí výkonové motivace jako zaměření ve funkčním systému činnosti	191
11.6	Shrnutí problematiky motivačního výcviku a některé otevřené problémy	199
	Závěr	202
	Vybraná literatura	204
	Slovník	209
	Rejstřík jmenný	213
	Rejstřík věcný	216
	Resumé — rusky	219
	— německy	223
	— anglicky	227
	Shrnutí	231